СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 50. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 2 березня 1932. — VOL. XL. No. 50. — Jersey City, N. J., Wednesday, March 2, 1932. — THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ПРИСПІШЕННЯ ВИМІРУ СПРАВЕДЛИВОСТИ

ХОЧЕ ЗРОБИТИ ВАШИНҐТОН ЗРАЗКОВИМ МІСТОМ ЩОДО ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер домагається від конґресу реформи судівництва, щоби в цей спосіб припинити зріст злочинства. Річ про те, щоби вимір справедливости був дешевший і скорший і щоб унеможливити відтягання судових засудів, бо злочинці можуть тепер бути на волі цілими роками, як тільки мають гроші на оплачування адвокатів.

Президент хоче далі, щоби конґрес переніс судівництво над молодю до стейтових судів. Зокрема займається ще президент реформою законів, які управильнюють діловодство в справах банкроцтв, котрі тепер зросли до небувалих розмірів.

Крім того хоче президент зробити місто Вашинґтон взірцевою столицею і не допустити в ній до нехтування прогибіційних законів. Президент домагається, щоби звичайний полісмен мав у дистрикті Колюмбія тесаме право, яке мають федеральні прогибіційнні аґенти.

АЖ 202 ВОЄННИХ КОРАБЛІВ НА ПАЦИФІКУ.

ВАШИНҐТОН. — З Атлянтійського океану стягнено всю американську фльоту. Відходить вона на Тихий океан, щоби взяти участь у маневрах фльоти. В короткім часі матимемо на Пацифіку 202 воєнних кораблів ріжного типу. Адмірал Прет каже, що це є тільки військові вправи, які не мають нічого спільного з подіями на Далекім Сході.

РОЗВАЛЮЄ СТАЙНЮ, ЩОБИ НЕ ПЛАТИТИ ПОДАТКІВ.

ПІТСФІЛД (Месечусетс). — Кортленд Філд Бішоп зарядив знищення величезного забудування, яке його коштувало в 1894 році $100,000 і в якім були стайні для 60 коней. Бішоп каже, що йому наложили на цей будинок податок в сумі $25,000, а що це є забагато, він рішився знищити будинок.

ГОТЕЛЯРІ И РЕСТАВРАТОРИ ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Понад 800 реставраторів і готелярів радили над незавидним положенням своїх бизнесів. Бен Рілі, один з найстарших рестараторів, заявив, що 60% ресторанів і готелів стоять в Америці перед цілковитим банкроцтвом. А що це значить, пізнати по тім, що реставраційні й готелеві бизнеси уявляють собою капітал з 15 міліярдів долярів.

Реставратори і готелярі зізнавали, що на всіх балях гості пють, а вони мусять це толерувати, якщо хочуть, щоби в них замовляли галі. Заробляють бутлеґери, а тратить державна каса й реставратори.

Зібрані домагаються вислати до президента Гувера делеґацію і домагатися знесення прогибіції. Того самого рішили домагатися від членів конгресу, а дехто хотів оголосити бойкот тих усіх бизнесменів, що підпирають прогибіцію.

КУЛИДЖ ПРОТИ ХОВАННЯ ГРОШЕЙ.

ШИКАҐО. — Кождий, хто ховає гроші, кривдить себе й загал, каже бувший президент Кулидж у заяві, яку видав шикаґовський відділ „Сітізенс Реконстрокшен орґанізейщон".

ПО СПРЯЖКАХ ПІЗНАТИ ҐЕНҐ КЕПОНА.

ВАШИНҐТОН. — Ал Кепон, відомий шикаґовський ватажок ґенґстерів і бутлеґерів, піде таки на довгі літа до тюрми, але кажуть, що його банда буде далі істнувати. З зізнань аґентів виходить, що Кепон має 30 головних помічників, а кождому з них дав у презенті брилянтову спряжку, вартости $275. Оті спряжки знаменують провідників бандитської шайки Кепона.

МОЖНА БУДЕ ПОДОРОЖУВАТИ НА СПЛАТУ НА РАТИ.

НЮ ЙОРК. — Мореплавна компанія „Кюнард Лайн" зробила з кредитовою інституцією „Морис Плен" умову, на підставі якої будуть улекшені фінансові спроможности подорожування для учителів і професійних людей, котрі бажали би побачити світа, а не є успромозі покрити видатків. Лінія Кюнарда згодилася перевозити людей за зложенням 25% належитости з тим, що решту стягатиме „Морис Плен Компані", не побираючи за те ніяких додаткових належитостей ні поручень та підписів, яких вона вимагає при удільованню позичок. Подорожуючі мали би сплачувати решту довгу місячними сплатами по яких $10.

КОНҐРЕСМЕН ПРОТИ ДРАМАТИЧНИХ КРИТИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Сірович з Ню Йорку каже, що театри банкротують, бо драматичні критики „вбивають" штуки, заки вони ще появилися на сцені. А критики сміються і кажуть, що вони „вбивають" тільки лихі драми, от такі, які пише Сірович.

ПЕРЕСТУПНИЙ РІК НЕ ДОПИСУЄ.

НЮ ЙОРК. — День 29 лютого перейшов як „звичайний понеділок", коли йде про занотування подруж. Дівчата його не використали, немов забули, що це — переступний рік.

ВАЖНЕ ДЛЯ УРЯДНИКІВ І ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА МІСТА НЮ ЙОРК, Н. Й.

ДРУГІ ЗБОРИ В СПРАВІ ЗЛУКИ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ УКРАЇНСЬКОГО Н. СОЮЗА

— відбудуться —

В ЧЕТВЕР, ДНЯ 3-го БЕРЕЗНЯ 1932 Р.,

В ГАЛІ У. Н. ДОМУ, при 6 улиці в НЮ ЙОРКУ, в ГОДИНІ 8-мій ВЕЧЕРОМ.

На збори прибуде гол. рек. секретар, **Іван Каштанюк,** і даватиме бажані пояснення щодо плянів відродження нашої орґанізації й зміцнення Союзової силах по місцях.

Союзовці! Всі ми з щирим серцем витаємо ті нові кличі, які пінесла наша дорога орґанізація, і всі ми бажаємо їй найбільшого добра. І всі ми хочемо бачити в Ню Йорку велику Союзову силу, бо та сила буде запорукою живучости і ідейности української громади в Ню Йорку. І тому всі свідомі наші члени домагаються так горячо злуки Союзових відділів і тому так хочуть уже раз приступити до практичного переведення цього пляну. І саме для цеї цілі скликуються отсі наради, на яких не повинно забракнути тих Союзовців, що бажають У. Н. Союзови і нашій громаді добра.

ЗА КОМІТЕТ ЗЛУКИ:

Ілія Гузар, предсідатель,
Михайло Боднар, секретар.

ЦЕРКВИ ЗА БОЙКОТ ЯПОНІЇ, А УРЯД ПРОТИ.

„Федерел Кавнсил оф ди Чорчес оф Крайст ін Амеріка" ухвалила резолюцію, взиваючи уряд до економічного бойкоту Японії. Та уряд глядить на те, що минулого року Японія закупила в Америці товарів на $155,668,000. Такий бойкот означав би занепад шовкового промислу в Америці.

ОНТЕРІО ПОЗИЧИЛО $25,000,000 ЗА ПАРУ ГОДИН.

Провінція Онтеріо оголосила 26 січня позичку на 25 міліонів долярів у довго і коротко-реченцевих бондах. В протягу кількох годин позичка була розібрана і треба було її замкнути. Попит за бондами був такий великий, що перевищив пожадану суму півтора разу.

ДОЛЯ РУЧИТЕЛЯ.

В одній канадійській місцевости на границі Злучених Держав арештувала поліція Івана Сапаровича з Ґардентон, який три роки тому поручився за Михайла Дубаса, обвинуваченого за переступлення закона. Коли прийшло до розправи в березні 1929 р., Дубас не явився в суді і суд проголосив Сапаровичеву поруку втраченою. Порука була в сумі $5,000. Коли шериф пішов, щоби засеквеструвати майно Сапаровича, показалося, що й Сапарович десь зник. Тепер Сапаровича арештовано і замкнено в тюрмі в Ґедінґлі. Там він сидітиме хочби й до смерти, як не заплатить $5,000. Одинокий ратунок для нього — це помилування зі сторони корони.

МОДНИЙ ВЕСІЛЬНИЙ ДАРУНОК.

В селі Растовичах (Буковина) розпусна дівчина богатого селянина знайшла собі жениха аж з третього села. Підчас шлюбу заскочили молоду породові болі й вона таки в церкві обдарувала свого жениха здоровою дитиною. Жених побачивши свій новомодний весільний дарунок, став утікати з церкви. Однак на просьбу свого тестя, котрий побільшив йому віно, звінчався. Зараз по вінчанню охрестили дитину. Таким чином став жених за одним махом шлюбним мужем і батьком.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ В САСКАЧЕВАНСЬКІМ УНІВЕРСИТЕТІ.

Дня 22 січня Товариство „Альфа Омеґа, яке складається головно з українських студентів у Саскачеванському університеті, уладило програму української пісні. Хорові виступи були під дірігентурою п. Ю. Гассана, котрий уже виробив собі імя виступами в східній Канаді. Попри пісні були також українські танки та інструментальні виступи.

Того самого вечора виступав з короткою промовою п. Лучкович, посол до домініяльного парляменту. Він зачепив богато справ, які викликали велике зацікавлення в присутної анґлійської публики.

З приводу цього виступу анґлійська преса в Саскатуні помістила прихильну й обширну рецензію на своїх сторінках. Також промову посла Лучковича зазначила не менше прихильно.

Наскільки відомо, робляться приготування в скорім часі дати ще виступ на радіо, щоби цим способом уможливити вислухання української пісні тій публиці, яка не має змоги приїхати до Саскатуну.

ВЕРИҐІН БУВ ДВА РАЗИ ЗАСУДЖЕНИЙ НА КАРУ СМЕРТИ.

Провідник духоборів, Петро Вериґін, був засуджений большевиками на кару смерти, два роки відсидів у ріжних тюрмах і остаточно був освободжений під умовою, що забереться до Канади. В чотирох роках свого побуту в Канаді він зібрав у своїх руках приблизно $720,000 майна. Все те сказав духоборський провідник сам про себе, будучи свідком на прелімінарнім переслуханню Юрія Шусткова перед поліційним суддею Мек Даналдом в Йорктоні, Саск., 29 січня. Шустков обвинувачений за ложну присягу.

В РОСІЇ НЕМА ЖИТТЯ ТРУДЯЩИМ.

З відомостей московських жерел виявляється, що за три місяці 1931. р. в заводах Коломенськім, Орехово-Зуевськім, Боґородськім, Московськім і Совмовськім заарештовано на жадання Ґосударственої Поліційної Управи (ҐПУ) 15,729 робітників. Третину з них вислано зараз в Якутщину й Туруханщину. Інші ще в слідстві.

УКРАЇНСЬКА ГОДИНА НА РАДІЮ.

Старанням українських торговців в Брукліні, Н. Й., буде відіграна в четвер 3 березня ц. р. українська година на радіо зі стації WMBQ—1500 kc., в тім місті від 9-тої до 10-тої год. в вечір.

З СУДОВОЇ САЛІ.

Суд присяглих у Чернівцях засудив на 15 літ тяжкої вязниці ковальського челядника з Малого Кучурова за те, що вбив свого майстра, Татаржинського. Рівнож засудили і жінку Татаржинського на 15 літ тяжкої вязниці. — Суд присяглих у Радівцях засудив Филипа Марочка з Селетина на 4 місяці вязниці за те, що він убив Василя Чеґу. Засудженому врахували слідчий арешт, отже його випустили на волю.

СОВІТСЬКА ПОЛІЦІЯ В РУМУНІЇ.

Щойно тепер стає зовсім ясно, серед яких обставин арештувала румунська сиґуранца 4 аґентів тайної совітської поліції у Констанці. Виходить, що ґенерала Аґабекова, бувшого начальника совітської тайної поліції, не звязали в авті і не везли до корабля. Аґабекова, що називається властиво Арутцов, заманили в одну гостинницю, де його мав застрілити терорист Алексеєв. Три заговірники, Ле Чок, Танчев і Самурідіс, забавлялися при однім столі, а Алексеєв сидів при іншому. Заговірники мали в пляні застрілити Арутунова лише в тім випадку, колиб не було вдалося заманити його на корабель. Всіх арештованих будуть судити на основі закона Марзеску. Їх покарають вязницею від 5 до десятьох років.

Арутунов каже, що йому не було можливо працювати з теперішнім совітським режімом. Він каже дальше, що теперішній режім не є комуністичний, але особистий, сталінський. А тепер Арутунов сам не знає, що має робити: чи їхати дальше в світ, чи остатися в Румунії. „Мушу бути приготованим на те, каже він, що мене поцілить куля. Я поїхав би до Берліна, але така подорож повна небезпек. Знаю, що сам Сталін постановив мою смерть. Отже так блуджу світом, а смерть настає мені на пяти. Кожного дня я готовий вмерти і кожного разу вдається мені дальше жити".

УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ ВИСЛАЛИ ТЕЛЕҐРАМУ ДО ЛІҐИ НАЦІЙ У СПРАВІ ПОЛЬСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ

ВАРШАВА (Польща). — Як читачам уже відомо, підчас свого перебування в Женеві представники української парляментарної репрезентації, Мілена Рудницька та Зенон Пеленський, подали до Ліґи Націй скаргу на польський урядовий плян нового кольонізаційного походу на українські землі під Польщею. Скаргу ту секретаріят приняв і узнав її нагло-актуальною. Ця петиція має прийти безпосередньо перед Раду Ліґи Націй, бо вона не належить до компетенції Комітету Трох, якого діяльність уже скінчилася. Польська диплоьматія вживає всіх заходів, щоб не допустити до скорого розгляду цієї петиції в Лізі Націй.

Українська парляментарна репрезентація, що складається з послів УНДО та радикалів, вислала до секретаря Ліґи Націй телеґраму, в якій в імени українського Народнього Клюбу й Клюбу Української соціял-демократичної партії у варшавському соймі проситься прискорити обговорення української скарги про ляцьку кольонізацію, бо законопроєкт про військову кольонізацію українських та білоруських земель уже обговорюють у соймових комісіях. Урядова більшість у соймі старається змінити урядовий законопроєкт ще більше в некористь Українців та Білорусинів.

В рільничій соймовій комісії міністер рільництва Козловський заявив, що він переходить до дневного порядку над протестами Українців, бо вони внесли в справі кольонізації скаргу до Ліґи Націй. На думку міністра, ті, що скаржаться до Ліґи Націй, не мають чого шукати в польському соймі.

ЗАСУДИЛИ ЗА ЗДОГАДНУ ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УВО.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Закінчився суд над молодю з села Шилів, повіт Збараж, за здогадну приналежність до УВО. На основі рішення присяглих суд засудив В. Пастушенка на 8 місяців вязниці, З. Пузя та І. Багрія на 6 місяців кождого. Інших підсудних суд звільнив від вини й кари після того, як вони відсиділи невинно по три місяці тяжкої ляцької вязниці з її поліційними тортурами.

У Золочеві поліція арештувала Богдана Антоняка, Романа Квасновського, Безпалка, Петра Сороку та його брата. Всі арештовані є учнями української ґімназії. Покищо поліція звільнила з арешту лиш одного Антоняка. Причини арешту не відомі.

НЕ МОЖУТЬ ПОМИРИТИСЯ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Між представниками японського та китайського командування в районі Шанґгаю дійшло до порозуміння про перемиря. Але перемиря нема, бо японський та китайський уряд вважають ці переговори „приватними", а крім того кожда сторона вважає умови другої сторони не до приняття. Тому бої навколо Шанґгаю точаться далі з перемінними успіхами, але вже не такі завзяті, як були раніше.

Японці значно підкріпили свої війська, приславши ще 12 тисяч свіжого доповнення. Тепер вони розпочали на всьому фронті новий наступ. Китайці далі вперто боронять свої позиції.

ЛІҐА НАЦІЙ СТАРАЄТЬСЯ ПОМИРИТИ КИТАЙ І ЯПОНІЮ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Рада Ліґи Націй почала переводити мобілізацію свідової опінії, щоб морально примусити Японію й Китай нарешті помиритися. В цьому ліґу Націй підпирає Америка. Рада Ліґи вже виробила предложення, на підставі якого, на її думку Японці й Китайці можуть помиритися.

ВІЙНА З ФАШИСТАМИ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Двацять пять миль від столиці точаться бої між частинами реґулярної армії та „армії" фашистів, що готується наступати на Гельсінґфорс. Проводир фашистів, ґенерал Валеніюс, домагається резиґнації всього уряду й передачі влади в руки фашистів.

Уряд і президент републики звернулися до населення за піддержкою, закликаючи до боротьби проти фашистів. Фашисти мали зпочатку успіх, бо уряд не був приготовлений на їх виступ. Уряд сподівається, що йому скоро вдається вгамувати повстання фашистів й арештувати ґенерала Валеніюса.

РОЗЛАМ СЕРЕД ПРОТИВНИКІВ ГІНДЕНБУРҐА.

БЕРЛІН (Німеччина). — Між Гітлером та іншими провідниками реакційних ґруп стався розкол через ріжні погляди на майбутній устрій німецької держави. Гітлер стоїть за фашистівську диктатуру, а інші реакціонери бажають відродження монархії.

Таксамо й щодо соціяльного устрою майбутньої Німеччини між ріжними реакційними ґрупами й гітлерівцями панує значна розбіжність. Отож треба сподіватися, що реакціонерам не пощастить створити на президіяльних виборах єдиного фронту проти Гінденбурґа.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СТАРІ ГРІХИ

В черновецькім „Часі" поміщено недавно цілий ряд статей народнього діяча старшої доби, Ілярія Карбулицького, в яких піддано аналізі наше політичне життя з часів Австрії. Хиби, на які вказав автор статей, є, на його думку, причиною, чому Українці по розвалі Австрії, а пізніше під окупаціями, не розвинули своїх сил і не добули, чи не добувають цього, що їм належиться. Наше теперішнє лихоліття є отже покутою за старі гріхи, бо „в слушний час не стало в нас певної свідомости і самосвідомости, рішучости й віри в справу".

Автор обговорює головно відносини серед Українців на Буковині, а особливо займається особою Миколи Василька, отого політика, котрий відгравав велику ролю не тільки в українськім життю, але й на ширшій арені, й котрий був речником опортуністичної політики супроти влади. Щодо цеї політики, то автор думає, що можна провадити й опортуністичну політику, бо це є справа політичної тактики, одначе гріх колишніх наших політичних провідників не лежить у тім, що вони провадили опортуністичну політику супроти влади з конечности, або з вигідніших тактичних причин, але в тім, що вони за ніяку ціну булиб не провадили іншої політики, що їх душі були пересяклі тільки підданчим духом і що в такім підданчім дусі вони виховували дальші покоління, себто в дусі безумовної пошани до всякого ц. к. ґудзика, та що вчили нас уже змалку бити поклони перед чорно-жовтим стовпом.

Гріх колишніх провідників добачує автор далі в тім, що „вони вчили нас тільки формального українства, яке кінчилося завше відспіванням „Ще не вмерла", навіть при коршемних нагодах". Бо вислід такого виховання був такий, що „ми не мали ясного національного ідеалу, на який мали би бути звернені наші очі, наші серця та наші думки, і не мали ні світлого приміру, ні навіть теоретичного ясного дороговказу, як і кудою нам ступати, щоби бути готовими на всякі можливости, навіть на боротьбу за той ідеал аж до самопожертвування". Думати про таку „боротьбу" було для „батьків" народу „небезпечно". І тому, коли „ц. к. ідеал" розвалився і Австрія в 1918 р. розпалася, нові події й нове положення застали нас цілком неприготованими. І тому, річ ясна, треба тепер думати над тим, щоби подібна історія знову не повторилась і щоб не прийшлося нашому народови знову покутувати за тісамі гріхи.

ЯК ЖИВУТЬ У СОВІТЧИНІ

Як живуть у Совітчині? Про це оповідає в одній з чергових кореспонденцій до італійського часопису "Іль Корре-ре делля Сера" Ческо Томазеллі, який, висланий своїм часописом на короткий час, зробив все можливе, щоби представити читачам — можливо якнайобєктивніше — умовини життя в Совітчині.

Природно, що, як упривілейованому, йому показували головним чином тільки те, що можна було показувати, але від досвідченого журналістичного ока не сховалося богато такого, чого большевики і не хотіли би показати. Зрештою, самі умовини життя в Совітчині і в Італії такі різні, що порівнання самі напрошуються. Отже перш за все Томазеллі бачить у Москві **зразковий** робітничий „Ленінський район", який показують усім чужинцям. Тут будинки все значних розмірів на пять і шість поверхів, з терасами на даху. Італійський кореспондент входить до одного з них, і — відразу зазнає большевицької контролі: — „Відвідини починаються від перевірки вашого дозволу, на який накладається печатка п. „коменданта", — особи, що знаходиться майже в усіх большевицьких інституціях і має функції, аналогічні до старшини варти, — але не має проте ніякої военної ранги. Перш за все мені показують кооперативну їдальню, що займає велику салю на першому поверсі. Я вже мав нагоду їсти в одній з цих столових і не маю сили повторити ці переживання. Вигляд столової не є злий, — так ніби буфет третьої кляси. Кілька родин самі обідають. Я наближаюся до стола: все та сама **ліста, однакова для цілої Совітчини:** зупа, варене мясо або котлети з капустою або картоплею, чорний хліб, чашка чаю. Найкращий з того всього є хліб: такий чорний, ніби вимащений кавою, і трохи кислий, але зрештою смачний. Цей стандартний обід коштує сорок копійок. З додатком до цієї ціни можна мати трохи солодкого.

— Для кількох осіб готуєте?

— Будинок містить 1,100 осіб, але багато з них споживають обід у фабричних ресторанах та по клюбах; ми готуємо пересічно на 700 осіб на день.

— Яка мешкальна площина цілого будинку?

„Командант" трохи задумується, потім відповідає: — „Думаю, 5,500 кв. метрів.

Підраховую в голові: виходить трохи більше від пятьох з половиною метрів на душу. Продовжуємо оглядини. Сходи і долівки засвідчують про те, що звичка вживати мітлу і мило мало розвинена. Але дуже добрий вигляд має кімната для розваг і для читання, з великими столами, вкритими червоним полотном, і з великими портретами Леніна, Сталіна, Крупської на стінах. Театр, в котрому грають самі мешканці будинку, а іноді і справжні драматичні товариства, що приходять на запрошення культурного гуртка будинку, може вмістити до 300 душ. Одна кімната служить для допомоги матерям. Картини в барвах виказують, як треба тримати дитину, коли її годується, і як її виховується; є тут навіть маленька вистава дитячих забавок... Захисток для немовлят, маленька бібліотека, тераси для соняшних купелів доповняють обслугу всього колективного житла. Подивимося тепер на кімнати. Той, хто був у манастирських гостинницях і пригадує собі оті безконечні коритарі, з їх низкою нумерованих келій, може собі легко уявити те, що я тут бачив. Щось посередині межи монастирем і гостинницею для простого народу.

Запитую себе, чи наш (італійський) робітник пристав би добровільно до такої форми колективного життя, хоч би і з театром, і з бібліотекою, і з читальнею. Я певний, що він віддав би багато з цих річей, щоби лише мати свою власну маленьку кухню. Тут кухні є колективні — одна на поверх, як колективні є і кльозети, і купелі; вони служать лише на те, щоби загріти чашку зупи чи каши і т. д. Щодо страв, то треба йти в загальну їдальню.

Запитую про платню за помешкання.

— **Як і в цілій** совітській республіці, — відповідає мені „командант", — так і тут панує правило, що платня за помешкання має бути пропорціональна до платні за роботу, — пересічно між 10 і 12 відсотками платні, яку отримує робітник.

— Дуже добре. Але я хотів би знати цифру.

— Ось підемо й подимося на помешкання. Оце, наприклад. Тут жие один товариш, що заробляє 250 рублів на місяць, — за своє помешкання й обслугу він платить 30 рублів на місяць.

„Командант" стукає в двері і „товариш" відчиняє без піджака, лиш у камізельці. Помешкання складається з двох маленьких кімнат. Жиють у них четверо: чоловік, жінка і двоє дітей. В помешканню чисто, затишно й весело. Помічаю, що одні з дверей виходять у малесеньку кухонку.

— Товариш, — мені пояснюють) — заслугує на особливі привилеї; він є „видвижинець".

— Не розумію.

— Себто робітник, що перейшов у розряд урядовців. На фабриці він був ударником, себто належав до бригади робітників, що виконували найбільші завдання, був зразком соціялістичної діяльности, тому визначився і тепер має відповідальну посаду: є урядовцем у тресті городини..."

Оглянувши ще другий будинок, цілком іншого характеру, — кооперативу письменників, які, так як інжинири спеціялісти, директори фабрик, журналісти, артисти, урядовці Г. П. У. і високі чини з Кремлю, можуть мати навіть маленькі власні помешкання, італійський кореспондент проте не задоволяється виглядом деякого комфорту, що знаходить в будинках цих двох типів, і поширює свої досліди на будинки в інших частинах Москви, щоби прийти до цілком інших картин: — „Приклади, що ми їх наводили, є лише винятками, каже він. Дійсність є цілком інакша. Згідно з офіційними датами, нові будинки робітничих кварталів і кооперативні будинки упривілейованих урядовців забезпечують більш-менш пристойними помешканнями **лише пів міліона** люду. Припустимо навіть, що ці офіційні дані є вірні. Населення Москви тепер нараховує **три міліони** мешканців. Якже жиють ті два з половиною міліона людей? — як жие отже пять шестих цілого населення Москви? — Дуже зле! По три, чотири, навіть по шість осіб в одній кімнаті, як цигани в їх великих возах".

Цілісінький день вулиці Москви є повні народу, й італійський журналіст пояснює цей факт простою **фізичною і моральною неможливістю** залишитися в хаті, вдома, — бо нема того „вдома"... „В Москві каже він, загально, хто до війни мав помешкання, тепер мусить задовольнятися одною кімнатою. Я мав нагоду відвідати деякі з цих муніципалізованих будинків. Майже по всіх усюдах сплять по коморах, в коридорах, в кімнатах для купелі. В одній хаті на два поверхи, де раніше жила **одна** родина, я нарахував тепер **14 родин**. Можете собі уявити чотирнацять родин з одною кухнею, з одним кльозетом, з одною ванною, з одною коморою, з одними вхідними дверми... З тої точки погляду гигієни і моралі, таке життя приводить до наслідків вельми сумнівних. Залишаю їх фантазії читача. Але ось вам один приклад, якого не вигадає, мабуть, найпалкіша фантазія. Одна пані здобуває собі свідоцтво про розвід, бо знайшла собі нового чоловіка, більш відповідного. Це, зрештою, є тут звичайним фактом, і тут ще нема нічого ненормального. Приймаючи на увагу, що шлюб є тут лиш актом реєстрації, зрозуміло, що і розвід не може бути рівно поважною. Але — слухайте далі! Перший чоловік йде до управдому (завідуючого будинком) і доказує йому, що не має де спати. Товариш управдом вислухує і вирішує, що він має повне право на шість квадратових метрів помешкання. Отже розведений чоловік вертається до своєї бувшої хати, яка не може йому відмовити, і мусить тримати в одній кімнаті свого бувшого й актуального чоловіка... На щастя, паравани в Москві мають позірну грубість справжніх мурів: вони — ніби той рубель, що є вартий меньше від італійської ліри, а коштує аж цілих десять лірів.

Припустимо, що вище наведений випадок є винятком. Але не є винятком знайти в одній і тій самій кімнаті молодих разом з батьком і матірю: або братів і сестер з подружам сестри чи брати: або батьків і дітей разом з прислугою...

Але поза **тим радіо** знаходиться майже в кожному помешканні, **навіть коли** воно складається лише з одної кімнати: зате цілковито бракує мила, і якщо хто розібє вікно, **приходиться** затулювати дірку **числом** „Правди", бо **фабрики скла** працюють **виключно для промисловости**; а якщо розібється електрична лямпа, то людина ризикує просидіти цілий місяць у темряві (**в країні**, де сонце заходить вже в **третій!**), але за те є радіо..."

Справжня країна химерних парадоксів, — але за тими парадоксами ховаються страждання міліонів українського народу, що знайшовся під владою божевільних фантастів.

Евген Онацький.

Рим.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

НАПАСТЬ ЯК ЗАРАДА.

Американські газети вже звертають увагу, що від якогось часу, скільки разів щось попсується в краю, уряд усе виступає проти біржі на Вол Стріті. Що би в краю не сталося, мають бути винуваті ті на Вол Стріті, що грають на знижку.

Спосіб винувати другого за всяке нещастя є відомим засобом тих, що не знають ніякого способу зарадити ніякому лиху.

Одна газета, пишучи про ту звичку уряду, пригадує на деякі дикарські племена в Африці, в котрих провідники, якими там є чарівники, скільки разів станеться якесь нещастя, вбивають цвях у фігуру божка.

ЗАРАДА, ЩО НІКОМУ НЕ ПОМАГАЄ.

Навіть газети, яких не можна посудити про симпатії до біржевиків на Вол Стріті, кажуть, що заходи проти біржевих грачів не поможуть. Вони показують, що ціни шерів на біржі це тільки покажчик економічного стану, але це не самий стан господарки.

Коли займатися покажчиками, то можна би в зимі „зараджувати" на холод в цей спосіб, щоби держати під термометром горіючий сірник. Термометер підійде вгору, бо довкола термометра буде тепліше, але чи людині, яка цей сірник держить, буде тепліше?

ПОЛЬСЬКИЙ „ОБСЕРВАТОР" БЄ НА ТРИВОГУ.

Польська газета „Дзєнік для Вшистких" подає думки „польського обсерватора", д-ра Наленча Добровольського, про Канаду.

Свої обсервації почниває д-р Добровольський від польської кривди. Мовляв, у Канаді є богато злочинів, а „кожний злочин, пополнений Українцями, а їх є досить, обтяжує рахунок Поляків".

Так заговорюється пан „обсерватор". Бракує ще тільки, щоби назвав Чапгоша Українцем.

КАНАДІЙСЬКА ПРЕСА И ПОЛЬЩА.

Далі каже пан „обсерватор", що канадійська преса настроєна до Польщі неприхильно. Докладніше очеркує він це становище так: в найліпшому разі канадійська преса є до Польщі байдужа, а в більшости то „погірдливо легковажуча".

Покищо щиро сказано.

„ОБСЕРВАТОР" ЗАБИВАЄ ЦВЯХА СВОМУ БОЖКОВИ.

Тепер „обсерватор" шукає причин цього байдужого, а по більшости „погірдливо легковажучого" становища канадійської преси до Польщі.

На його думку, є три причини цього становища. Перша причина — німецькі впливи. Ці німецькі впливи це старий кінь. На ньому дехто навчився їздити в часі війни. Тоді він добре служив. Через якийсь час після війни він ще сповняв свою службу. Та чим далі, тим слабше. Нині люди вже на нього не звертають уваги. Німці мають назагал досить симпатій, більше ніж мають Французи. Та ті, що в часі війни на цьому вчилися їздити, ще далі думають, що на ніякому коні їздити не можна, що всякий інший їх скине. І далі собі їздять на цьому німецькому коні.

Їздить ним і польський „обсерватор". У Канаді німецьких впливів нема більше, як у Польщі, але що це перешкаджає польському обсерваторови відкрити німецькі впливи? Він просто каже: „Під зручною пруською батутою витворився в Канаді осередок українського націоналістичного й військового руху". На такі відкриття підтверджень, видно, не треба. Бо в Поляків, що не сказатиб на Українців і що не сказатиб на Німців, само собою розуміється, що воно правда.

На ловах.

— А що, не поцілили ви ні одного заяця?

— Чомуж би ні! Вцілити я вцілив, лише це така грубошкіра голота, не чула навіть, що я її вцілив!

Яргорин.

НАД БОГОМ-РІКОЮ

(Історичне оповідання).

(1)

Ріка Бог була західньою границею запорозької республіки. В місцях, де через ріку легко було продертися на Запороже татарським чамбулам або польському війську, Запорожці будували укріплені городки. Найсильнішим граничним городом по лівім (східнім) боці Бога був Гард. По західнім боці Бога, в тій висоті, що Гард, зачинався і тягнувся ід заходови межа між польською державою на півночи і татарськими кочовищами на полудні. Очевидно, ся межа не мала граничних стовпів, ні граничної сторожі. Вона взагалі не була точно означена. Сю смугу Татари хотіли взяти собі, Польща собі. Смуга була заселена Українцями і козацтво України ладилося ту смугу взяти разом з іншими українськими землями під свій регімент.

Миля вище Гарду, лиш по західнім боці Бога, був хутір шляхтича Делятицького, Українця. Жив там з жінкою, двома синами і сімнацятьлітньою донькою Марією. Не з поля жив той шляхтич, а з пасовиська. Плекав коні, вівці, воли і виснлав їх в Польщу, відки купці слали їх далі в Европу. Хоч мешкав на території дуже непевній, бо в сусідстві Татар, то йому не зле поводилося. Він вмів з татарськими беями жити в добрій злагоді. Як прийшла вість про якийсь татарський похід з подальших сторін, здовж Бога, то Делятицький переносився з родиною на запорозький бік до Гарку і на запорозький бік переганяв усю свою худобу.

На весну 1617-го року громом пройшов похід Татар попри або через пасовиська Делятицького.

Проти Польщі вирушила була велика турецька армія, до котрої султан покликав також очаківських Татар. Хоч територія по правім боці Бога не належала до Запорожа, то всеж таки для Запорожців було важне знати, що роблять і куди ходять їх татарські сусіди. Вони могли й у бік скочити, пройшовши Бог, на запорозьку землю. Вислані за Бог запорозькі звідуни вернулися з вісткою, що Татари зпід Очакова і з кочовищ між Богом і Дністром пішли просто від сходу ід заходови до Дністра, бо турецька армія посувається горі Дністром. До кінця війни між Турками і Польщею для сторін, де жив Делятицький, татарської небезпеки не було.

Хоч тепер тих непрошених гостей не треба було боятися, то не було виключене, що вони загостять, вертаючися з воєнного походу. Щоби не впасти жертвою несподіваного наскоку, козацькі розїзди кружляли між театром війни і Запорожем, щоби в кождій хвилі, коли би який татарський загін звернувся в їх сторони, населення заалярмувати. До одного такого відділу козаків пристали також оба сини Делятицького.

Війна тяглася до пізної осени. Не так війна, як тільки те, що звемо „воєнний стан". Обі армії лише стояли проти себе бездільно, тільки час до часу, неначе на те, щоби противник не вснув, або щоби домашні не вгнули, по сім або по тім боці гримнула яка гармата, або гукнув мушкет. Начальний полководець польської армії, Станислав Жулкевський, дуже добре знав своє лицарство. Знав, що як би Турки вдарили на його табор, то се лицарство розбіглося, полишаючи цілий табор в руках ворога. Жулкевський укріпив сильно польський табор і перегородив з Турками не допускав до бою. Він надіявся купити собі мир коштом українського народу. За той час надіявся дістати турецьку і татарську поміч на знищення українського козацтва.

В імени Польщі гетьман Жулкевський зобовязався руйнувати всі ті українські городи, котрі Татарам загороджували дорогу в їх добичних походах на українські землі. Маючи таке зобовязання Польщі, Турки випустили польську армію зі своїх обіймів.

Півтори милі на захід від хутора Делятицького, в густім лісі яру, сиділа від кількох днів сотня Запорожців під проводом сотника Сумича. То була сотня, котра ціле літо кружляла за плечима турецько-татарської армії, коли та армія блокувала польський табор над Дністром. Провідавши, що обі сторони помирилися, та що Татари будуть вертатися додому, як і всі інші козацькі відділи, що стежили хід подій, сотня відступила взад в сторону своїх домашних огнищ. Відступала все так, щоби бути між Татарином і своєю стороною; щоби на випадок потреби мож було ще в пору заалярмувати своїх. Сотня Сумича була з околиць Гарду і тому вона засіла в тім ярі, бо ним Татари непомітно могли би зайти аж до Бога, де був брід, а коло броду по тім боці, Гард.

Сумич дожидав звідунів, яких полишав був по дорозі, ідучи в сторону яру. Вже третя днина, як від тих звідунів не мав про Татар ніякої вісти. До того, в гущі скритого табору, аж в полудне третої днини причвалав запорожець Бігун в товаристві другого козака. Бігун скочив з коня й уздечку подав свому товаришеви. При однім вогни спитав де сотник, і пішов до нього.

— Ну, щож? Ступають Татари по твоїх пятах?, спитав сотник.

— Від Татарів будемо покищо мати спокій, — відповів Бігун. — Вони всі пішли долі Дністром.

Хіба бояться Поляків? Не все польське військо відступило до Польщі. Вчера мені донесли, що до Делятицького прийшла рота польських райтарів. Люди гадають, що Жулкевський порозсилав своє військо на те, щоби Татари не плюндрували наших земель... Мене дуже дивувало би, як би показалося, що Ляхи справді загадали боронити наші землі перед хижаками.

— Не боронити нас прийшло се польське військо, пане сотнику, як воно прийшло, то хіба як спільник татарви на нас...

— Не второпаю...

(Далі буде).

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ В ЕВРОПІ

ПРАГА, ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА.

ПАМЯТИ КРУТ.

(Свято чину).

Дня 29 січня 1932 р. Союз бувших українських старшин у Чехії влаштував академію памяти студентів-січовиків та юнаків, які віддали своє життя 29 січня 1918 р. під Крутами за свободу українського народу. Академія відбулася в лекційній салі „Одборового дому" в Празі, куди прийшли до 100 старших українських громадян ріжних політичних угруповань та представники Вільних Козаків.

В свойому вступному слові голова Союзу, підполковник інж. В. Прохода, схарактеризував значіння події під Крутами. Ми знаємо про геройські чини інших народів, наприклад про Термопілі, більше ніж про лицарські змагання своєї власної нації. А тимчасом ні одна в світі нація не виявила в минулому стільки лицарства, відваги й безкорисної самопосвяти, як наша, українська. Багато навал усяких азійських орд перетерпів пережив наш нарід, але не уступився зі свойого степу. Він міцно зрісся з ним, став його невідлучною істотою й у своїй природній вдачі такий же загадковий, як і природа самого степу з його стихійними явищами, що час до часу на тому відбуваються. Намагались наші сусіди перевиховувати його на свій копил, а він усе залишався тим, чим був, тихим нібито покірливим. Але як тільки починав говорити голос пролитої на власній землі крови, цей покірливий нарід перетворювався в завзятих борців, і починали творитися великі діла. Та мало знаємо ми про них, а події, яких сучасниками ми були, належно не оцінюємо, бо ми дуже часто не помічаємо величі й краси зблизька. Коли ж **ми віддаляємося від** них, вони приваблюють нас, бо набирають тієї релєфної форми, якої ми раніще не помічали.

Такою майже непоміченою подією недавнього минулого є Крути. Там під Крутами на північній межі української землі стали до бою проти переважаючої, двацять разів московської навали молоді борці Українського Студентського Січового куріня й **перші віддали своє життя за волю Рідного Краю.**

Цей геройський чин і найвища та найчистіша самопосвята академічної молоді своїй Батьківщині ще яскравіше виступає на тлі тієї трагічної політичної ситуації й непідготовленности до збройної боротьби, що тоді була. Ще тиждень перед тим, 22 січня 1918 року, оголошуючи IV Універсал про Незалежність України, Центральна Рада в томуж Універсалі проголошувала: „Одночасно з тим, коли армія буде демобілізуватися, поручаємо розпускати салдатів, а після затвердження мирових договорів, розпустити армію зовсім. На місце постійної армії завести народню міліцію, щоб наше військо служило обороні робучого люду, а не забаганкам пануючих верств суспільства..." І розпустили майже 1½-міліоновий склад українських частин бувшої російської армії...

Та не так дивилась на це наша академічна молодь. Вона скорше інтуїтивно, ніж свідомо відчула, що на Україні прийде до жорстокої крівавої боротьби за свою свободу. Вона послухала голосу крови, пролитої на власній землі, й стала до збройного захисту своєї Батьківщини, не будучи до того ані зобовязаною, ані підготованою. І отсе чисте, безкорисне розуміння своєї національної правди оточує ореолом початок нашої збройної боротьби під Крутами...

Через двіста десять років після того, як на Україні проревіла остання українська гармата, і через 55 літ після остаточного катеґоричного й рішучого проголошення, що не тільки народу українського, але навіть мови його „не було, нема і бути не може", з непереможною силою, спонтанічно, десь із глибини української душі виявився дух старих борців козацької України...

IV Універсал — лише слово, ще не завершене чином. Його великі слова: **„Від нині Українська Народня Република стає самостійною, від нікого незалежною державою Українського Народу"**, за тиждень після їх проголошення були освячені кровю цвіту Українського Народу, ніжної молоді, майже дітей. **В Крутах відновилась традиція збройної боротьби за Українську Державність не словами, але чином.** В Крутах молоді юнаки власною кровю написали наказ всім вільним синам України боротися за правду і честь своєї нації. І вони стали до цієї боротьби...

Сотник Микола Битинський розповів і дуже влучно схарактеризував леґенду про Крути, яка повстала і поширилась незабаром в р. 1919. Коротенький зміст цієї леґенди такий: В бою під Крутами попав до полону разом з іншими палкий юнак ідеаліст, єдиний син убогої вдови зпід Боярки. Москалі над ним знущались, катували його й нарешті замордували та покинули в полі. Хтось пізнав юнака, зняв з нього окрівавлену сорочку та відніс її його матері. Для неї синова сорочка була єдиним, що залишилося від її коханої дитини. Вона ввесь час плакала над сорочкою та молилась Богу. Одного разу в часі такої молитви побачила, що до хати ввійшов її син. Урадувана, але разом з тим і перестрашена якимсь дивним видом її сина, вона запитала його, чи він живий та чого він прийшов. На це син відповів, що він загинув у бою, а тепер разом зі своїми товаришами стає на Суд Божий, тому потребує своєї скровавленої сорочки, як доказ того, що він поляг у нерівному бою за правду й волю України. Серце матері стиснулось від туги й жаху. Вона віддала сорочку, але разом з тим просила сина взяти її з собою до Бога, щоби вона могла понести скрівавлене серце обездолених матерей... Вони вийшли з хати. До цієї розмови прислухалася старенька бабуся на печі, але вона здавалась їй дивною й незрозумілою. Встала з печі, щоб зачинити двері й побачила перед образами заклякну мертву матір зі скровавленою синовою сорочкою... Оттак вже старенькому нашому народови був незрозумілий початок тієї збройної боротьби...

Панночка Ара Чернявська дуже добре прочитала думу про Крути, яку уложила Оксана Печеніг. У тій думі прекрасно й правдиво подані почування й чин молодих борців та біль і переживання їх матерей.

Підполковник інж. В. Филонович у свойому змістовному рефераті подав обективний опис крутянської події. Початок орґанізації Студентського Січового куріня припадає на кінець 1917 р., коли українізована армія була майже здемобілізована. Кадру цього куріня творили переважно студенти та середньошкільники семої й восьмої кляси міста Київа, всього до 150 чоловік. Навчання було зпочатку неправильне і в цивільному вбранню відбувалось у І. Укр. Військовій Школі під проводом трох старшин, які до школи не належали, а вчили добровільно. Допомагали їм юнаки військової школи. Через тиждень дістали сяке-таке військове убрання, але чобіт бракувало. Ще приблизно через тиждень невеликий відділ в складі 150 бойців Студентського Січового куріня, 50 юнаків та кілька людей київської військово-фершалської школи відїхав на північ України.

Їхали дуже довго, бо залізничники в більшости дуже ворожо відносилися до молодих вояків і стримували потяг всякими способами. Приїхали на стацію Крути 27 січня по новім стилю. В той день під натиском Москалів в силі 3,000 салдатів і 400 моряків з 12 гарматами жменя українських гайдамаків залишила стацію Бахмач і через стацію Плиски відступила до стації Крут, де й зеднaлася з січовиками-студентами. Студенти й юнаки заняли позицію по обидвох боках залізниці, 1½ км. від стації Крути, окопавшись в неглибоких ровах для лежання. Залізничий тор був високий, а тому з правого відтинку позиції не було видно лівого. Звязком між ними була будка на залізниці, де знаходився старшина, командант куріня, з кулеметом та іпровізований „броневик", цебто гармата на відкритій площадці вагону. Перед лівим крилом боєвої лінії у 2-ох км. був лісок, що прикривав підступ ворога. Слідуючий день 28 січня пройшов спокійно, але з „броневика-гармати" було зауважено, що до Плисок приїхали 5—6 потягів за день. Січовики були ввесь час на позиції. Погода була вохка, мокра й холодна, а тому погано одягнені люди без особливої потреби за дві доби перемерзли. Бій почався 29 січня. Тоді большевики без перешкод заняли лісок перед лівим відтинком позиції і звідти біля 9 години почали свій наступ. Січовики влучною бадьорою стріляниною стримували настирливий наступ ворога. Перед полуднем ворожа артилєрія зосередила сильний огонь на правому відтинку позиції січовиків і в значній мірі знищила їх, а решта змушена була відступити. Після того кілька густих лав большевицької розстрільної навалились на правий відтитинок. „Броневик"-гармата змушена була відійти назад. В той час був убитий і командант куріня біля будки. Негайно почався незвичайно енерґійний наступ большевиків на ліве крило. Січовики по геройськи відбивались, але большевики обійшли їх зліва й заняли стацію, що була позаді. Набоїв не вистарчило. Січовики кидалися на баґнети. Відбулось нерівне жорстоке змагання жмінки молодих борців з величезною навалою Москалів. Частині січовиків пощастилося відступити, а біля трох десятків їх попало в полон. На другий день оскаженілі червоноармейці та моряки після довгих жорстоких звірячих знущань їх замучили. Так скінчився бій під Крутами.

Про нього царський, перефарбований на червоний кольор полковник Муравйов так телеґрафував тов. Антонову-Овсієнкови та совнаркомови: „Після двохденного бою перша революційна армія тов. Єгорова, при підтримці другої армії тов. Барзіна, під стацією Крутами розбила контрреволюційне військо Ради під проводом самого Петлюри. Петроградська червона ґвардія, виборська та московська ґвардія винесли майже самі ввесь бій на своїх плечах". Аж дві армії було потрібно Москалям для ліквідації майже неузброєних двох сотень молодих січовиків студентів та юнаків...

На закінчення академії як і завжди прекрасно продеклямувала пані професорова Наталя Дорошенко поему про поворот Наполеона, в якій говориться про переживання французької матері, що стратила забитими в боях трох синів, але не дивлячись на ввесь свій біль і жаль за ними, сказала, що якби мала ще синів, то й цих благословилаб на боротьбу за Батьківщину.

В. П.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФІНІКСВІЛ, ПА.

Свято Вашинґтона.

Дня 22 лютого ц. р. відсвяткували 200-літні уродини Юрія Вашинґтона Злучені Українські Орґанізації міста Фініксвіл, Па.

Короткими та звязкими словами відкрив свято предсідатель тов. Українсько-американських Горожан гром. Іван Завада. На першого бесідника аннґлійською мовою покликав предсідателя Чембер оф Комерс, п. Семена Л. Шенамана.

Бесідник своєю промовою захопив присутних. Пригадав завзяту боротьбу і трудноші у Велі Фордж (віддаленого пару миль від міста Фініксвіл), де жовніри боролись голі й голодні. Бесідник згадав, що й Українці боролись і боряться зі своїми відвічними ворогами і мусять боротись аж до кінця, до побіди.

По промові слідувало скрипкове сольо, яке відограв проф. Пилип Дубас з Филаделфії. Дальше по анґлійськи говорив молодий адвокат Фред Дайнінґер. Бесідник переповів життя Юрія Вашинґтона від уродження аж до часу вибору на президента Злучених Держав Америки.

Потім слідувало знов скрипкове сольо проф. Пил. Дубаса. Грав „Козаченьку, куди йдеш?".

Бувший старшина Української Армії, Теодор Свистун, відспівав „пацифікацію". Публика двома наворотами викликала п. Т. Свистуна на сцену.

Пан Т. Свистун відспівав дальше „Прощай, дівчино" та інші стрілецькі пісні.

Супроти цього, що запрошений бесідник через важну причину не міг приїхати, комітет свята попросив гр. Теодора Свистуна сказати дещо по українськи. Навязуючи до Юрія Вашинґтона, бесідник сказав, що так славний на цілий світ, так і ми могли би тішитися нашим Богданом Хмельницьким, але в нас ще богато бракує витревалости, єдности й братерської любови, і тому ми мусимо ще довго боротися.

На закінчення шкільні діти під проводом дяковчителя Миколи Проця відспівали „Земле моя", „Гей, січ іде" та інші пісні. Вдоволена публика поволи розійшлась домів.

Михайло Курилак.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТАНЦЮРИСТИЧНО-БАЛЄТНИХ СИЛ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СВЯТА В ЧЕСТЬ ВАШИНҐТОНА.

В Школі Українського Національного Танку відбулося в пятницю, 26 лютого, зібрання членів Клюбу Українських Танцюристів, учнів українського танку, і їх родичів для обговорення справ, злучених зі святкуванням ювилею Юрія Вашинґтона. Галя школи при 2-гій вулиці в Ню Йорку була наповнена по береги, бо кождий розумів, яке велике завдання чекає танцюристів, коли заноситься на таке свято. Артист Авраменко обширно представив способи підготовки українського свята в місті Вашинґтоні й інших містах, де буде виступати Український Хор Олександра Кошиця й Український Балєт під управою Авраменка, і запросив присутних до помочи всіми силами. Український Балєт буде складатися тим разом з кільканацятьох фахових танцюристів, які поїдуть на обїздку разом з Українським Хором, але в масових картинах, як в метелиці, кучугурі і т. п. візьмуть участь також танцюристи з місцевих шкіл Авраменка. Тому поодинокі свята плянується по таких містах, де є школи Українського Національного Танку. — Щодо фондів — то Авраменко отверто заявив, що тут конечна допомога не лиш українських орґанізацій, але й приватних одиниць, бо він самий фондів не має. — Присутні приняли з одушевленням до відома пляни свята, закроєні на великі розміри, й обіцяли допомогти в здобутті матеріяльних засобів для українських виступів.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в суботу, 5-го березня, в годині 7.30 ввечір, під ч. 435 Мейн ул. Проситься прибути на час, бо маємо богато справ до полагодження. — І. Ґабрилович, предс. В. Матвіяс, секр.

— Пане, держіть вашого пса! Саме схопив у мене цілу ковбасу!

— Добре, що ви мені сказали! Не дам йому зате обіду!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

THE POLISH CENSUS.

Alleged Irregularities Denied.

To the Editor of Manchester Guardian.

Sir,—Refering to the article entitled "Minorities in Poland" published in your issue of December 8, and after having made detailed inquiries with regard to your correspondent's allegations, I am now in position to state definitely that your correspondent's arguments are based upon untrue facts, and that consequently his deductions are either misleading or incorrect.

1. It is not true that the census forms contain, among others, a column headed "Language." The heading in Polish is "Jezyk Ojczysty," which means "mother tongue." Consequently your correspondent's involved argument to the effect that "language" is not a conclusive test of nationality is beside the point in view of the fact that not "a language" but the "mother tongue" is being accepted as decisive, and though it is true that many Polish subjects are bilingual or even trilingual none of them would have any doubts as to what his mother tongue is. Moreover, considering that some of the older peasants of Poland, as a result of Russian and Austrian neglect, are illiterare, it is much easier for them to reply to the question What is your mother tongue?" than "What is your nationality?" as many of them are not familiar with the latter term and do not know its meaning.

Your correspondent is obviously ignorant of the fact that almost all countries possessing racial minorities inquire in their census forms as to the "mother tongue" and not the "nationality" of their population. Such is the case in Germany, Switzerland, Hungary, Finland, Belgium, Greece, the United States, Canada, and India, all of which possess racial minorities. It is also noteworthy that your correspondent did not mention the fact that a census form contains on page 4 an instruction advising the people to consider as their mother tongue the language which they speak habitually in their homes. Moreover, the column headed "mother tongue" enumerates specifically all the languages spoken in Poland — namely, Ukrainian, Ruthenian, Jewish, German, White Ruthenian, Lithuanian, Russian, Czech, or any other language, of which one is to be declared as "mother tongue."

2. Your correspondent states that paragraph 21 of the special instructions to the Census Commissioners "states that each Commissioner in 'mixed' areas is to have 'a few' bilingual forms, and that if no bilingual forms are available then Polish forms are to be used." This statement is incorrect, as the paragraph in question stipulates literally that the Commissioners should have "an adequate number" of bilingual forms.

3. Your correspondent complains that a special form called "Form G," which relates to children from one to thirteen years of age, is in Polish only. This complaint is irrelevant in so far as children of those tender ages are not expected to fill in census forms, but such forms are filled in by the Census Commissioner.

4. Your correspondent states that under paragraph 39 of the special instructions the Chief Census Commissioner is empowered to make changes in the particulars as entered in the forms. This statement is untrue. Article 39 reads as follows:— "In the event of any errors, omissions, double-numbering, &c. being noticed, the superior or the Chief Census Commissioner may return the form to the Census Commissioner for the purpose of eliminating the errors, and in case of need he entrust this task to a more experienced person."

5. The statement of your correspondent to the effect that Ukrainians in Poland were excluded from co-operating in the census is untrue. On the contrary, with the consent of the authorities, special "Ukrainian Census Committees"—a Central Committee in Lwow, and local committees in each district — were formed and acted throughout the census.

—Yours, &c., F. B. Czarnomski, Director of the Polish Press Bureau, 47a, Portland Place, London, W. 1.

[Our special correspondent writes:—

(1) "Język Ojczysty," literally translated, is not "mother tongue" (which would be "Macierzysty") but "fatherlandish tongue." I translated it simply by "language," which I held to be the fairest possible rendering. There are no absolute tests of "nationality," but subjective sentiment is perhaps the most important test. This was recognised in 1921 when the Polish census form had a space for "nationality."

(2) Mr. Czarnomski does not seem to have seen either the census form or the instructions to the Census Commissioners. I consulted both when I was in Poland, and — if I remember rightly — the word Mr. Czarnomski translates by "adequate" is "pewny," which means "a few, several, or a certain number." In any case the practice was to provide only a few forms with Ukrainian text, and by no means an "adequate" number. (3) The children's parents—whom the Census Commissioners would have to consult—might be Ukrainian and ignorant of Polish, and even the Commissioner himself might know it only imperfectly.

(4) The Chief Census Commissioner could certainly make changes himself, although he might return the forms as Mr. Czarnomski states. My attention has been called to a typical case — one in thousands, — the form having been filled in by a family of eight. All have entered "Ukrainian" in the language column, but in six cases "Ukrainski" has been crossed out and "Polski" has been substituted in the handwriting of the Chief Census Commissioner (Komisarz Rządowy). A photograph of this instructive document is in my possession. (5) I do not assert that no Ukrainians were admitted to the Census Committees, but I do assert that in many districts of Eastern Galicia — especially rural districts — they were excluded even where the population is almost wholly Ukrainian. — Ed. "Guard."].

(The Manchester Guardian," February 15, 1932).

У пошуканні місця.

В однім офісі помер службовик. Приходить безробітний і питається:

— Пане бос, чи я не міг би заняти місця покійника?

— Чому ні, я нічого не маю проти цього, коли й родина покійника згодиться на це.

— А щож це обходить родину?!

— Таж мусять витягнути небіщика з труни, щоби вам там зробити місце.

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

(2)

Звіт Господарсько-Економічної Комісії

зложив **д-р В. Галан,** як голова цеї комісії, як слідує:

1) **Значіння народнього господарства в державнім життю народу.** Кожда людина, як і кожда нація, потребує до життя їжі, мешкання та убрання і щойно по заспокоєнню цих потреб вона розвиває свої інтелектуальні та артистичні здібности. Наука, яка занимається досліджениям людської чинности, зверненої на заспокоєння людських потреб, зветься економією.

Як виходить з цього льоґічно, то ця наука повинна бути основою навчання кождої людини-члена народу, бож всі інші науки можуть успішно розвиватися тільки у цих народів, котрі стали на здоровій господарській основі; коли члени цього народу мають забезпечене фізичне істновання; коли вони, як цілість, знають, як користуватися землею, як зорґанізувати капітал і працю, щоби при найменших зусиллях здобути найбільші господарські користи та в той спосіб бути незалежним, самостійним народом.

Не треба й згадувати про те, що вся історія людства, а зокрема остання світова війна, це нічого іншого, як боротьба державних народів за господарську перевагу. І коли ми боремося за самостійність нашого народу, то безумовно це булоб будуванням замків на леді, колиб ми попри справи політичні, військові та культурні поминули їх головну основу, а саме справу господарського розвою.

Не вважаючи на те, що протягом цілих століть вороги гнобили і гноблять наш нарід найбільшим господарським визиском, наші провідні верстви замало звертають уваґу на господарські справи і господарське виховання народу. Вислід такий, що сьогодня на всіх українських землях господарське життя в руках чужинців.

2) **Праця Госп.-Економ. Комісії.** Маючи це на увазі, Господарська Комісія Обєднання взяла на себе завдання:

1) Зібрати відомости про господарське життя наших установ;

2) Подавати відомости про господарські справи України й Америки нашій суспільности;

3) Познакомити Американців з господарським життям України;

4) Згуртувати наші інтелектуальні господарські сили для створення їх господарської орґанізації.

Згідно з тим пляном праця Господарської Комісії велася в двох напрямках:

1) Зносини з краєвими орґанізаціями;

2) Зносини з американськими господарськими установами.

Для зібрання матеріялу про стан наших економічних установ в краю я віднісся до них листовно і в пресі та одержав від них потрібні звіти. Зокрема Ревізійний Союз Українських Кооператив прислав список матеріяльних шкід, спричинених кооперативам „пацифікацією", які я використав в американській пресі. Вислано 23 листи до 16 установ. Назагал господарське життя на Західних Землях, себто під Польщею, Румунією і Чехословаччиною, зробило деякі поступи, хоч у наслідок загальної кризи знаходиться тепер в дуже скрутному положенню. Зокрема під Польщею ця кріза збільшилася через „пацифікацію", яка в головній основі була спрямована проти нашого господарського життя. Зі звітів виходить ясно, що в краю вибиваються на верх господарського життя фахові, енерґійні і характерні люди праці, котрі серед прямо немислимих відносин доконують великих діл. До цих людей треба зачислити управу Маслосоюза, котра то орґанізація, без огляду на кілька вандальських нападів зі сторони Поляків, не тільки росте в краю, але здобуває собі імя за границею. Треба надіятися, що саме такі люди візьмуть керму та, йдучи за потребою часу, створять у краю Господарську Раду, яка упорядкує наше господарське життя.

З наукових господарських установ вибилася на перше місце Господарська Академія в Подебрадах, а дальше Науковий Інститут у Берліні. В краю Наукове Товариство ім. Т. Шевченка моглоб робити корисну працю та, на жаль, його економічно-суспільний відділ зовсім завмер.

На полі кооперації дуже живу діяльність веде Ревізійний Союз.

Зносини з американськими установами.

Навязуючи зносини з американськими установами, я мав на оці дві справи, а саме: а) обзнакомити Американців з господарським життям України і б) використати американські школи для підготовки наших наукових сил.

Дотепер Гопсодарська Комісія стала членом Кооперативної Ліги, Американського Економічного Тов., Американської Академії Політичних і Суспільних Наук та навязала зносини з Британійським Економічним Товариством в Лондоні. Досі поміщено статті про кооперацію в журналі „Кооперейщен" та статтю про українські наукові установи в журналі „Амерікен Економік Ревю", офіціяльнім орґані Амер. Економічного Товариства. Як делеґат Обєднання я брав участь в ріжних нарадах Ам. Академії Політичних і Соціяльних Наук. Мушу завважити, що предсідатель Академії віднісся дуже прихильно та повідомив, що на будуче в українських справах буде звертатися до нас.

Рівнож я віднісся до фундації Карнеґія з проханням, щоби вони видали своїм накладом господарську та соціяльну історію України в часі світової війни. Однак одержав відповідь, що ця праця вже на укінченню і не можливо її продовжувати. Натомісць ми одержали цілий комплекс книжок видань цеї фундації, які будуть переслані до краєвих бібліотек.

Ми рівнож стали передплатниками та ведемо живу переписку з „Комерс Ріпортс", видаваними секретаріятом торговлі.

Маючи на думці можливість підготовити наші наукові сили тут в Америці, я віднісся до Інституту Міжнароднього Виховання, який помагає чужинецьким студентам, та одержав від них всі інформації відносно стипендій у тутешніх високих школах, які я переслав до наших наукових установ в краю. Рівнож я віднісся до „Брукінґс Інститушен" у Вашинґтоні з проханням надати стипендії для наших студентів. Ця інституція є школою вищого типу, в якій вже укінчені студенти, а також професори, переводять досліди над окремими царинами науки. Ділиться вона на відділ Державний і Економічний. Студенти мають змогу користати зі всіх бібліотек і державних установ Вашинґтону і ведуть свою працю під наглядом найбільших наукових сил Америки. Хоч мій лист прийшов уже по закінченню реченця, я одержав відповідь, що наскільки до двох-трох тижнів ми змоглиб вислати своїх кандидатів, то їх прохання будуть розглянені. Рівнож ця установа зробила пропозицію, щоб Обєднання визначило від себе стипендію при цій школі виключно для українських студентів. Про це я теж повідомив наші наукові установи. Колиб дійсно було можливе встановити такі стипендії, то значіння цього факту не мож як слід оцінити для української справи. Ці люди малиб не тільки нагоду працювати з найкращими науковими силами Америки, але ввійшлиб у тісний контакт зі силами, які репрезентують американський уряд у Вашингтоні.

Зі справою студій в американських школах звязане питання анґлійської мови. Про це повинні подбати наші школи в краю, щоби кандидати могли як слід користати з курсів.

Рівнож треба додати, що я виготовив від Господарської Комісії статут Національного Фонду, який вже започаткувала громада Клівленд, сумою $150.00, пересланою о. Л. Левицьким.

Дотепер я вислав 77 листів у переписці з американськими і краєвими установами.

3) **Висновки.**

Дотепер зроблено Г. Комісією вступну інформаційну працю, яка не вимагала більших матеріяльних фондів. Дальша праця Господарської Комісії, якщо вона малаб принести сталу реальну користь нашій іміґрації і старому краєви, повинна вестися в трох напрямах:

а) **Інформаційні завдання,** себто зацікавлення чужинців українським господарським життям та господарськими нашими науковими установами. Цю працю повинні вести самі наші наукові установи, ставши членами відповідних американських та анґлійських орґанізацій. З цим було би теж звязане студіювання господарських наук в американських університетах та участь наших орґанізацій у нарадах американських наукових установ.

б) **Господарський розвій нашої іміґрації** звязаний до певної міри з господарським розвоєм краю і вся наша праця звернена на піддержку змагань старого краю до відродження національної держави. Саме тому черговим нашим господарським завданням повинно бути створення української кредитової установи в Америці. Така установа потрібна не тільки нашій іміґрації, але в ще більшій мірі старому краєви, якому теперішня господарська кріза грозить повною руїною, як це сталося зараз після світової війни. Тоді ми стратили міліоновий фонд Вдів і Сиріт, Фонд Театральний, потерпіли майже всі наші інституції. Нарід, гноблений політично, мусить мати фінансовий звязок зі світом **прямо,** щоби хоронити себе від руїни окупантами. Дотеперішні методи висилки грошей до краю і переховання в тамошніх банках вважаю мильними. Краєві інституції потребують не грошей, але заграничного кредиту, щоби звільнити себе від фінансової опресії окупантів. Це моглаб дати їм лише кредитова установа американських Українців без усяких обтяжень чи жертв прямо використанням звязків з фінансовим світом Америки.

в) **Господарські зносини з краєм** булиб можливі тільки тоді, колиб провідні верстви в краю виказали хоч трохи заінтересовання та розуміння американського життя, а з другого боку виказалиб певного роду господарську єдність і плян у відбудові краю. Досі цього нема і всі кличі чи то поодиноких людей чи орґанізацій не знайдуть ніякого реального успіху.

На закінчення міг би я хіба побажати, щоби наша суспільність як у краю так і на еміґрації — а зокрема наші провідні верстви — більше запізналися з господарським життям, бо, як сказав один дуже прихильний нам Анґлієць — наші інтеліґентні люди так мало інтересуються господарськими справами народу, що хто знає, чи і в часі другого національного зриву маси не лишать інтеліґенції і не підуть іншим шляхом.

Булоб дуже бажане, щоби побіч політичних зборів наші громади зачали влаштовувати у себе і господарські наради для обговорення цих питань, які є основою їх життя або смерти.

(Далі буде).

СМЕРТЬ ІВАНА ПІДКОВИ.

У Львові на Ринку зібралась громада,
Неначе те море шумить,
Вже й кат на помості давно дожидає,
В руках його топір блищить.
Підкови Івана імя з уст не сходить,
Бо з лицарством славним нераз
Ставав боронити він волю і віру,
В грізний для України час.
Давно люди знають, з чиєї причини
На страту його приведуть,
Й на Юду в короні, на зраду прокляту,
Проклони зловіщо гудуть.
І раптом затихла на Ринку громада
Лищ де-не-де шепіт ведуть,
Ніби під косою квітки упадають,
Люд голови клонить на грудь.
А велетень дужий і духом і тілом
Уже на помості стояв
І голову гордо угору піднявши,
Він так до громади казав:
Не на коні в бою,
Зі шаблею в руці,
Від бісурменських рук
Судилось мені вмерти...
Я смерти не боюсь.
Стрічались ми не раз
Тоді, як боронив
Я краю мого волю.
Та видно, що Господь
Таку мені дав долю,
Що під топір зложить
Я голову мою
Від християнських рук
Сьогодня тут повинен.
Хоч що з того, що вмру,
Що кровю своєю
Вже за кілька хвиль
Поміст цей обагриться...
Невинна моя кров:
Бо зла нікому я
Ніякого в життю
Моїм не заподіяв...
Ні, не загине те,
Про що я стільки мріяв...
А я хіба за те
Лиш смерти заслужив,
Що пильно боронив
Мій рідний край коханий...
І хоч зітнуть мене,
Однак сей час настане
І тих заплата жде,
Що зрадою гидкою
Сьогодня привели
Мене сюди на страту.
Він так закінчивши передсмертну промову,
Пішов і навколішки став,
Хрестом осінився і голову свою
Під топір до ката поклав.
Лезо заблищало — скрізь тиша як в усі,
Неначе всі мертві були
Лезо опустилось, героя не стало,
Повітрям ридання трясли.

П. Т.

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР.

(77)

Ахмет Зек рачкував між кущами, поки не дібрався до вбитого коня. Обережно зза кущів протягнув рушницю до капшука з дорогоцінностями. Він робив усе дуже обережно, стараючись ховати від ока Вепера. Вепер довго чекав у своїй схованці на появу Ахмета Зека. Він довго не міг зрозуміти, що Араб перехитрив його й дібрався до дорогоцінностей іншим напрямом. Він рішив подивитися на капшук з дорогоцінностями.

—o—

Вепер розлютився, коли побачив, що капшука вже нема на трупі коня. Дорогоцінности зникли разом з Ахметом Зеком. Злодій Араб перехитрив злодія Бельґійця. Його люти не було стриму. Вепер почав нишпорити по кущах, щоб знайти Араба і впакувати в нього останню кулю, яку він мав у себе. Та Вепер не знав, що ще є одна істота, яка слідкувала за кождим кроком і рухом Араба після того, як він забрав капшук з дорогоцінностями.

То був Тарзан, що пильнував своїх дорогоцінностей. Араб зовсім не знав, що він тепер знайшовся між двома огнями. Ахмет Зек нарешті впевнився, що він сам у джунґлях, що вже ніхто його не спостерігає. Щоби переконатися, чи дорогоцінности дійсно є в капшуку, він поспішно розвязав його. Висипав на руку кілька камінців, а потім ще й ще. Очам своїм не вірив. Перед ним були не дорогоцінні, а звичайні камінці. Він кинув їх з обуренням геть.

Потім у люті кинув геть увесь капшук і почав клясти Вепера, що здурив його. Тарзан усе це бачив і був здивований, що Араб кинув геть його дорогоцінности з Опару. Коли Ахмет Зек зник за кущами, Тарзан поспішив до свого капшука, вхопив його в руки й висипав на руку решту камінців. Перед його очами були звичайні сірі камінці без ніякого блиску. Дорогоцінности Опару десь зникли.

—o—

Вона: Нині рано хтось повісив на моїх дверях карточку, на якій було написано: „Тут живе стара, дурна гуска!" Я рада би лише знати, хто це зробив?

Він: Це міг лише зробити хтось такий, хто тебе знає дуже добре.

—o—

— Старий Кордибан таки не хоче віддати тобі своєї дочки за жінку?

— Ні. Ніщо не може змягчити його серця. Сказав, що в таких справах кермується не серцем, а розумом.

— Коли так, то мусиш жлати на змягчення мізку.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ